

Magasinet rØST

SØG

En rejse til Ruslands tabte tid

15. november 2018

Foto: James Hill

BOGANMELDELSE | I Sergej Lebedevs roman *Ved glemslens rand* møder man en fortættet pløjemark af erindringer, filosofiske digressioner og sammentræf. Men også et sirligt tilrettelagt spor, der sætter ud for at finde bag om Ruslands tabte tid.

Indenfor neurovidenskaben arbejder man med teorien om, at øjet ikke i fuldt omfang registrerer alt det, der befinder sig i dets synsfelt. Eller rettere, øjet ser alt, blot er det ikke alle informationer, der sendes tilbage til nethinden. Derfor opstår der sorte huller, som hjernen selv må fylde ud i cirka-vurderingen af, hvilke farver, former og bevægelser der omgiver det sorte hul.

Sergej Lebedevs nyoversatte roman *Ved glemslens rand* er et arbejde med og ud i sådanne sorte huller, blot sættes øjet her ikke på et individ men på den russiske nutid, og i udsynet ligger ikke den umiddelbare virkelighed, men fortiden og et forgangent sovjetisk styre. Rusland har ikke, som Tyskland, gennemgået *Vergangenheitsbewältigung* eller et opgør med fortiden. Der findes ikke formelle statistikker over gulaglejrenes dødspolitik, i offentligheden er der sjældent blevet sat ansigter på de ansvarshavende, og i Sibiriens ødemark ligger der stadig uidentificerede ofre begravet i sneen. Det er i denne omstændighed, romanens fortæller tager sit afsæt, i ønsket om at skrive et mindesmærke frem i ord: "Alt størster efter ord, leder efter en stemme, efter at blive opfyldt, ført til ende, blive kendt og begrædt."

At skrive som et barn

En af fortællingens store styrker er, at den kan videregive begivenheder med barnets perspektiv. Fortælleren tager os med tilbage til sin barndom i et datja-kvarter et sted i 1980'ernes Rusland og beretter om den såkaldte Bedstefar To – en ældre blind mand, der blev en del af fortællerens familie, før han blev født. Faktisk formåede Bedstefar To at komme så højt op i familiehierarkiet, at man, da moderen var gravid med fortælleren, besluttede sig for at lytte til Bedstefar Tos råd og beholde barnet. Der knyttes da fra start et tæt bånd mellem Bedstefar To og fortælleren, men mens det for de voksne ligner et normalt bedstefar-barnebarn-forhold, mærker hovedpersonen en uhyggelig og ubestemmelig aura ved den gamle blinde skikkelse.

Her gør romanen noget godt. Via greb, der beskriver en almen konflikt mellem barnlig intuitionsverden og "voksenverdenen", forplantes splittelsen mellem det at fornemme og det at vide sig sikker hos den, der læser – en splittelse, næsten enhver sovjetisk borger har været præget af. Dette træder desto tydeligere frem ved, at der umiddelbart ikke er noget galt med Bedstefar To. Vist er han streng, men som sådan optræder han som enhver anden indadvendt, gammel mand af sin tid. Men børn evner at se ting, ingen andre ser, og det evner Lebedev at vise. Når man bliver vist hemmeligt med ned til floden for at se, hvordan Bedstefar To spidder sin orm om og om fiskekrogen og sirligt tørrer sine fingre for blod, nikker man til hovedpersonen i erkendelsen af, at her sidder en bestemt form for ondskab.

VÆLG LAND

(/?id=45)

RSS

Få nyheder og analyser fra Magasinet rØST som RSS-feed, [læs mere her \(/?id=15\)](#).

NYHEDSBREV

Email-adresse

 *

Fornavn

 *

Efternavn

 *

Subscribe

Magasi...

Synes godt o

<

Magasine...

Maked...

Et spejlskæft og en kærlig søn

Følelsen af uhygge daler ikke. Da fortælleren modtager blod fra Bedstefar To efter en ulykke, og Bedstefar To dør, svejses deres skæbner blot endnu stærkere sammen: "På den måde blev min eksistens forbundet med hans eksistens; jeg ville aldrig mere være helt mig selv". Og det mærkelige bånd fortsætter sandt nok ind i fortællerens voksendom. Han beslutter sig da for, at det eneste, der kan bryde forbindelsen-forbandelsen er at opklare Bedstefar Tos fortid og finde tilbage til årsagen bag de ormebehændige fingre.

Læst udelukkende i personlig øjenhøjde er der elementer i fortællingen, der næsten begynder at tage form som en – i mangel på bedre begreb – slags realistisk erindrings-scifi, hvor der med fysisk blod overføres en forbandelse, som hovedpersonen skal igennem visse forhindringer for at redde sig ud af.

Men dette er ikke kun en personlig fortælling, og gennem hele romanen iværksættes metaforiske parallelløb mellem fortællerens egen rejse og det større kollektive afsæt. Bedstefar To dør således på samme dag som Sovjetunionens fald og i det hele taget er "gamle mennesker" et kapitel for sig i romanen. I køkkenhaverne, i gamle spøgelsesagtige stuer, rundt omkring på gaderne, sågar oppe på et bjerg, går de rundt med "kødet smeltet væk fra knoglerne" og samler sig i romanen som en tidsrest, nutiden ikke rigtig ved, hvad den skal stille op med.

Rammende spørgsmål

Der er altså metaforisk sammenhæng mellem Bedstefar To og Sovjetunionen. Hermed fremstilles det 74-årige styre som en historiens stedfar, der terroriserede moderlandet og i bogstavelig forstand socialiserede sine børn og børnebørn ind i en anden verdensorden. I det slægtsbånd, der kan kaldes Rusland, er han et fremmedelement. Eller det er han så alligevel ikke helt, for hans blod og arv flyder i nutidens årer, om den eller fortælleren vil det eller ej.

At Lebedev i den grad lykkes med sin metaforiske kobling skyldes, at den ikke skrives frem nær så firkantet, som det er tilfældet her. Men gennem metaforen bliver det muligt for romanen at stille det meget klare spørgsmål, hvordan man som land kan foretage selvransagelse, når den skyldige er fremmed for nutiden. Når alle fra den tid enten er døde eller skjult i eftertidens glemselspolitik.

En – måske lidt for – perfekt metafor

Dette forsøger romanen at give svar på i dens sidste del, og ligesom det ofte er tilfældet i litteratur, er svaret aldrig helt så slående eller virksomt som spørgsmålet. Fortælleren har begivet sig ud på en rejse, navigeret af et brev fundet i Bedstefar Tos lejlighed. Brevet sender ham østpå, til Sibiriens ødemark. Helt øde er den dog ikke, for overalt ligger små triste byer, holdt oppe af minedrift og grå mure. I dette landskab finder fortælleren utallige ansigtsløse ofre begravet under jorden. Her i det russiske baghoved lurer den fortrængte underbevidsthed.

"It's the perfect metaphor," sagde Lebedev til et foredrag på Københavns Universitet i sidste uge. Men selvom billedet virkelig er meget rammende, kan det, at romanen næsten gnidningsfrit falder i hak med sig selv, at den overordnet fuldendes i en "perfekt metafor", føles utilstrækkeligt i forhold til at nå ud i anonyme rædsler, der indledte dens færd. Op imod et emne, der rummer det usigelige, stiller romanen sig stærkere i sine spørgsmål, end i sine svar.

Filosofisk notat og lyriske passager

Ved *glemslens rand* er, lige så meget som handling, også en rejse gennem ord. Og der iværksættes mange ord i mange forskellige sammenhænge hos Lebedev, hvis fortæller nogle gange farer helt vild i digressioner og filosofiske afhop. Man kan underveds blive irriteret og savne at komme op og trække mere luft på handlingens overfalde. Men i det fortættede sprog, rensat for dialog og lette plottspring opnås til gengæld en følelse af at dykke med ned i hukommelsen og et sted suspenderet mellem nutid og fortid. I erindringens maskinrum går det ud på at fare vild, før man kan finde frem.

Udover filosofiske afhop gør Lebedev rundt omkring stop i lyriske passager, hvis billedlige kvalitet er helt skarp. Det æstetiske har sin egen uforklarende måde at fortælle på, og det skabes der plads til, for eksempel i datjakøkkenet en sommerdag i august:

"... i krybekælderen gærede årets kvass, pressede propperne ud af flaskerne, og en syrlig duft af humle trængte gennem sprækkerne i husets gulv, snesevis af fluer blev kvalt i fluepapirets klister, der var så mange at papiret bevægede sig som hvis der var gennemtræk, men luften var stillestående, plumret, ufrisk som vandet i det glas hvor man opbevarer gebisset."

Litteraturen som kollektiv katharsis

Ved *glemslens rand* præsenterer et nutidsbillede af Rusland, fyldt med sorte huller. I disse har man indsat Sibiriens uberørte bjerge og et mytisk, oprindeligt landskab. I disse går bedstefædre og bedstemødre rundt og luger i deres køkkenhave, som om de aldrig har bestilt andet i hele deres liv. Men selvom sorte huller nogle gange er praktiske til at lappe virkelighedens små udsynsvanskeligheder, kan de også stille sig i vejen for at komme videre.

År efter, at digteren Josef Brodskij forlod Sovjetunionen, udtalte han: "A freed man is not a free man ... liberation is just the means of attaining freedom and not synonymous with it". Det samme gør sig gældende hos Lebedev, men i kollektiv forstand: Vil man for alvor gøre op med den sovjetiske fortid og komme videre, bliver man nødt til at se hele styret og alle dets facetter i øjnene.

På den måde er *Ved glemslens rand* en håbefuld roman. Den viser, at der lige så vel som et kollektivt fortrængt, også findes en kollektiv katharsis, blandt andet i litteraturen. Og således gør Lebedev et forsøg på at kravle ind i hullet.

pmprecordings - M...

JUNE - Never Let ...

JUNE - Santa Cruz

Cookie policy

[Af Ida Sparre-Ulrich \(mailto:ida@magasinetroest.dk\)](mailto:ida.sparre-ulrich@magasinetroest.dk)

Recommend 2 people recommend this. [Sign Up](#) to see what your friends recommend.

0 Kommentarer **Magasinet rØST**

 Log på ▾

 Anbefal 2

 Tweet

 Del

Sortér efter Bedste ▾

Start debat...

LOG IND MED

ELLER REGISTRER DIG HOS DISQUS

Navn

Vær den første til at kommentere.

OGSÅ PÅ MAGASINET RØST

Et nyt kapitel i Armeniens historie hver eneste dag

1 kommentar • 9 måneder siden

Anna — Armenian people are being protected by Russia, and they love it. They are thankful for ...

Turist i Tomsk

1 kommentar • 3 år siden

Bernadette Preben-Hansen — Fin og informativ artikel om Tomsk.

Åbent brev fra ambassadør: Fasthold polsk studie

1 kommentar • 2 år siden

Stanislaw Winiaszewski — Jeg er helt enig!Der er brug for flere dansker som kan tale polsk, ...

Fejlslået ungarsk udenrigspolitik

1 kommentar • 4 år siden

Michael B. Lauritsen — Tiltrængt vue over udenrigspolitiske intriger mellem et par af Europas ...

 Tilmeld Tilføj Disqus til din side Tilføj Disqus Tilføj

Magasinet rØST. Ophavsret: Ophavsretten tilhører Magasinet rØST. Magasinet's artikler og indhold kan ikke kopieres og distribueres uden tilladelse fra Magasinet rØST.